

2006
2014

БИБЛІОТЕКА „ЗОРЪ“.

ТАТО НА ЗАРУЧИНАХЪ

Л Ъ В Ъ В Ъ

1885.

Въ редакціи „Зорѣ“ дѣстати можна:

1. Повѣсти Марка Вовчка, три томы, въ цѣнѣ 1 зр.
 2. Повѣсти Николая Устыяновича въ цѣнѣ 70 кр. (на лучшомъ паперѣ 85 кр.)
 3. Страстный Четверъ, оповѣдане Николая Устыяновича, въ цѣнѣ 38 кр. (на лучшомъ паперѣ 45 кр.)
 4. Местъ Верховинця, оповѣдане Николая Устыяновича, въ цѣнѣ 32 кр. (на лучшомъ паперѣ 40 кр.)
 5. Оповѣданя Николая Гоголя, въ цѣнѣ 35 кр.
 6. Сваты (образецъ зъ галицко-русского жита) написавъ Денисъ, въ цѣнѣ 28 кр.
 7. Гальшка, княгиня Остржска, оповѣдане историчне Дра Из. Шараневича, въ цѣнѣ 1 зр.
 8. Старорускій княжій городъ Галич, критичне студіумъ Дра Из. Шараневича, въ цѣнѣ 32 кр.
 9. Марта Борецка, оповѣдане историчне, въ цѣнѣ 32 кр.
 10. О выхваню (пѣдручникъ для рускихъ женщинъ), въ цѣнѣ 30 кр.
 11. Фотографіи 26-лѣтнего Тараса Шевченка, въ форматѣ книжковомъ, въ цѣнѣ 50 кр.
 12. Провѣдніи идеѣ въ письмахъ Тараса Шевченка, въ цѣнѣ 35 кр. (правописъ фонетична).
 13. Захаръ Беркутъ, повѣсть Ив. Франка, въ цѣнѣ 1 зр. 30 кр.
 14. Темній мѣстця въ „Словѣ о пълку Игоревѣ“, пояснивъ Ом. Партыцкій, въ цѣнѣ 1 зр. 40 кр.
 15. „Старе Зеркало“ комплетъ (пѣвтора рѣчника), въ цѣнѣ 3 зр.
 16. Воа Constrictor, оповѣдане Ив. Франка въ цѣнѣ 35 кр.
 17. Поезіи Тараса Шевченка, часть I. (выдане редакціи „Зорѣ“), въ цѣнѣ 35 кр.
 18. Матеріалы до рускои литературы апокрифичнои, збравий Дромъ Ом. Калитовскимъ, въ цѣнѣ 25 кр.
 19. „На добродѣйній цѣли“, комедіи Григорія Григоріевича, въ цѣнѣ 30 кр.
 20. Зъ рѣжныхъ краѣвъ и народѣвъ, Дениса, въ цѣнѣ 20 кр.
 21. Слово о полку Игоревомъ, Ом. Партыцкого, друге поправне выдане, въ цѣнѣ 80 кр.
-
22. „Зоря“ зъ року 1882: на звычайномъ паперѣ 4 зр., на велиновомъ 5 зр.
 23. „Зоря“ зъ року 1883, въ цѣнѣ 4 зр., на велиновомъ паперѣ 5 зр.
 24. „Зоря“ зъ року 1884 (безъ библиотеки), въ цѣнѣ 3 зр.

БИБЛІОТЕКА „ЗОРЪ“.

ТАТО НА ЗАРУЧИНАХЪ.

МЪЩАНЬСКА ПРИГОДА ВЪ 1. АКТЪ

написавъ

ГРИГОРІЙ ГРИГОРІЄВИЧЪ.

82687

ЛЪВЪ.

Зъ друкариѣ Товариства имени Шевченка
подо зарядомъ К. Беднарского

1885.

82 681

И 7359

Л. 006

11

И 98849

Безъ дозволу Товариства „Рускои Бесѣды у Львовѣ“ на сценѣ
представляти не можна.

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
Ж Н 98849

1988

Л И Ц Я :

Максимъ Простогубъ, богатый мѣщанинъ.

Олена, его жѣнка.

Осипъ, его сынъ.

Станиславъ Порожницкій, лѣсничій.

Кордуля, его жѣнка.

Вандзя, его дочка.

Маріянъ Пшепльонтальскій, экономъ.

Маріянна Пшепльонтальска, его жѣнка.

Анджей Пшекренцѣцкій, стаенный.

Анеля Пшекренцѣцка, его жѣнка.

Матеушь Пѣдпанковскій.

Дѣе ся въ домѣ Порожницкихъ.

ДЕКОРАЦІЯ : Комната въ домѣ Порожницкихъ, пристроена зъ паньска, але старыми меблями. По стѣнахъ богато образвъ. Однй дверѣ головнй, по бокахъ побѣчнй.

(Правый и лѣвый бѣкъ — уважавсь бѣд публики.)

Сцена I.

Осипъ.

(Коли пѣднесесь завѣса, входитъ головными дверми Осипъ, черно убранный зъ великимъ букетомъ въ рукахъ. Спѣвае собѣ вже при входѣ — паниссимо и сентиментально :)

Моя мила така красна —

Диктумъ, диктумъ, диктумъ !

Якъ на небѣ звѣзда ясна —

Диктумъ, диктумъ, диктумъ !

(Дуже утѣшний затирає руки, при чомъ розсыпують ся ему цвѣты. Причикнувши збирає ихъ, часто и тревожливо оглядаючись на лѣво.)

Мавбы то бути злий знакъ? Е, най Господь боронить! Якажъ-бы ще перешкода могла бути? Вандзя ще вчора сказала, що я єи найдорожшій, наймилѣйшій, найкоханшій и... и якъ то она ще сказала?... (нагадуєсь) найприємнѣйшій! нѣ, найсолодшій! и се нѣ... якомь такъ дивно, мусить менѣ нынѣ ще разъ сказати. О! Вандзя дала слово и дотримає єго, але паньство Порожницкї? Они довго-предовго зволѣкали, та вѣ кѣнци такѣй згодились, нехай тѣлько „ѣдь батька ѣддѣлюсь и закину ремесло“. И мали рацію, бо якже такѣй панночцѣ бути панею ткачихою, чи тамъ ткачовою? Я не знаю, чоґо ще тато такъ вередують, тажъ ѣдь коли мѣсто, — не памятають, щобы пань Оберферстерь ѣддававъ доньку за простого мѣщанина-ремѣсника, и такой ще професїи, якъ ткачъ! А вже то мама радї, радї, якбы ихъ хто на чотыри конѣ посадивъ. Що тѣлько не видко, якъ обое надсунуть. Тато кривлять ся, але то ихъ вже така натура; они, якъ тѣлько побачуть Вандзю, заразы змякнуть. (звернений на лѣво) О Вандзю, Вандзю! я ѣдь теперь буду зовсѣмъ иншимъ чоловѣкомъ. Зроблю все, чоґо тѣлько бажаєшь. Закину ремесло, що тебе компромитує — є хвала Богу у мого батька добра досыть, щобъ жити гарно, свободно, якъ пристало на таку паню.

Пань Пѣдпанковскїй обѣцявъ ще менѣ, якъ оженю ся, виробити посаду вѣ магистратѣ або и вѣ радѣ повѣтовѣй, стану писаремъ — нѣ, теперь кажуть „секретаремъ“, — або й касїеромъ, Господи, що то за житя буде! Чоловѣкъ справить собѣ довгу люльку до канцелярїи, прїйде хлопъ и погадає собѣ: „Ага, то Максимѣвъ сынъ, ану-но Осипе! Осипе!“ — а я (верескливо)

„Що хцешь! Зачекай, відзішь, же ні мамъ часу“. Вандзю! Вандзю! а все то тобѣ завдячити маю, тобѣ, мѣй ангелику, соколику, ластѣвочко, воробѣчку! (при послѣднихъ словахъ клякає и остає въ той позѣ ажъ до сцены 2.)

Сцена 2.

Осипъ.— Максимъ и Олена (входятъ головными дверми. Максимъ убранный зъ проста по мѣщаньски, въ сукману або бѣлый кожухъ, въ кучмѣ на головѣ, зъ костуромъ въ рукахъ)

Максимъ.

Що, ты молитвы бдправляешь сыну?

Осипъ (збравшись на ноги)

Нѣ! такъ призадумавъ ся. Розсыпавъ ся менѣ букеть.

Максимъ.

Що? букеть? Видко научили тя вже паны на дурнички грошѣ выдавати.

Осипъ.

Алежь нынѣ мои заручины, то выпадає щось нареченѣй принести.

Максимъ.

А на щожъ ѣй придасть ся той букеть? Салату зъ него зробишь, чи що?

Олена.

Отъ не говоривбысь старый! Ты не знаєшь, що паньство люблять... (до Осипа) Запорошені споденьки на колѣнахъ, сыночку! (обтирає порохъ рукою)

Максимъ.

Якось не видко нѣкого. Мы вѣдай поспѣшились, стара!

Осипъ.

Заразъ поприходятъ, убирають ся десь.

О л е н а.

Звычайно, якъ у панѡвъ...

М а к с и м ъ.

Правда твоя! На паньску ласку жди за дверми Параско. Побачимо, яка у нашого сына буде поведѣнка.

О л е н а.

Отъ не говоривбысь Максиме.

М а к с и м ъ.

Я все свое, Олено. Прійшовъ сюда, бо вы напосѣлися, однакъ обстаю при своѣмъ, що ту не нашому сынови рація...

О л е н а.

Та не знати чому? Такій паничикъ!

О с и п ъ (нерадо)

Вже то я лучше знаю, де менѣ до вподобы.

М а к с и м ъ.

До вподобы та не до знадобы. Дивись, сыну, щобы коли не жаловавъ того. Я вже знаю, чого они тебе тутъ звабили...

О с и п ъ.

Чого?

М а к с и м ъ.

Старый лѣсничій въ довгахъ по самѣ уха. Вчора Абрамко менѣ сказавъ: „У пана лѣсничого довгѡвъ, якъ въ лѣсѣ патыкѡвъ“.

О с и п ъ (зглядаючись на лѣво)

Фе, татуню! ще почувють!

О л е н а.

Не знати зъ ѡдки Абрамко знає...

Максимъ.

А хтожь лѣпше знае, якъ ся хто мае, если не жидъ. Бо скажѣмъ правду, сыночку, що тобѣ тутъ дадутъ?

Осипъ.

Дадутъ ми панну, якои въ свѣтѣ другой нема.

Максимъ.

Але за товъ панновъ, не посыплесь манновъ. Тобѣ, сыну, хотяй ты вже и спаношивъ ся троха, можь було и мѣжь своими пошукати, не пхатись до пановъ, еще такихъ, що хотять загрѣти ся мѣщаньскою шкѣрою.

Осипъ.

Та не знати, де було шукати межи мѣщанами!

Максимъ.

Де? всюда. Отъ Загѣрнѣй бувбы Богъ зна що за Настею давъ: волю, коровы, сѣножата, всѣлякого добра...

Олена.

Е, хвала Богу, и своего подостаткомъ.

Максимъ.

Та я знаю, що они на наше зубы острятъ, але пождутъ троха! Зложене не зогнѣ. Абы такъ скоро доробити, якъ скоро пустити.

Осипъ.

Я вашого не хочу. Що собѣ зароблю, буду мати.

Максимъ.

Що собѣ заробишь? Та чимъ, якъ варстать закинешь?

Осипъ (тихше — несмѣло)

Стану писаремъ або касіеромъ.

Максимъ.

Касіэромъ? Дай Боже! Але я гадаю, що лучше свое раховати, якъ чуже писати.

Осипъ.

Не журѣть ся, татуню. Щось и они дадутъ!

Максимъ (зъ наругою)

Багато фумы тай трошка перфумы!

Олена.

Тажь она єдиначка!

Максимъ.

Яка єдиначка? — а шибеники де?

Осипъ (оглядаючись)

Цетъ, татуню! якї шибеники?

Максимъ.

А тї вѣтрогоны, що то не хотѣлось учити, теперъ по лѣсахъ вганяєсь та зъ людей шкѣру дре.

Осипъ (начебъ ажъ теперъ зрозумѣвъ)

А, сыны! А ихъ хто вѣнує?

Максимъ.

Правда, они вже повѣнованї: мають грибы въ лѣсѣ! Та тая голота пѣря бы зъ подушокъ повиносила.

Осипъ (нерадо)

На-що то вже говорити, татуню. Вы вже разъ пристали, теперъ зновъ зачинаєте.

Олена.

Правда, правда, Максиме, ты вже зновъ зачинаєшь!

Максимъ.

Та най на вашѣмъ стане, я вже нѣчого не скажу. Але памятай, сли лѣсничїй рахує на мои грошѣ, то ду-

лю зъѣсть. Не на панбѣвъ я гиривъ цѣлый свѣй вѣкъ.
А тобѣ коли заблагло ся панѣства... (чути кроки зъ лѣвой)

О с и п ѣ (надслухуючи на лѣво)

Пѣтъ, татуню! хтось иде.

Сцена 3.

Попереднїй. — (Кордуля и Вандзя входятъ зъ лѣвого боку. Олена скоро обтирае уста хусткою, Максимъ рукавомъ.)

К о р д у л я (дуже горда панѣ — въ пересаднѣмъ убраню говоритъ помало зъ пышна)

(до Осипа, котрый ю цѣлуе въ руку) А, панѣ Юзефѣ вже ту?

(до старыхъ) Давно вже не мали мы прїятности ба-
чити... витайте, милї гостѣ!

(на боцѣ) Ахъ они въ сукманахъ, Юзефе свентый!

М а к с и м ѣ (зъ поклономъ)

Спасибѣгъ, панѣ свахо!

К о р д у л я (на боцѣ, и наче зъ бдрозю)

Свахо? що то значить?

Олена (зъ глубокимъ поклономъ)

Кланяюсь покѣрно еймостѣ.

О с и п ѣ.

(цѣлуе Вандзю въ руку, бѣдае церемонїально букетъ и предста-
вляє родичамъ.)

Се моя наречена, татуню!

(Вандзя подае Максиму руку, опѣсля Оленѣ. Олена хоче поцѣ-
ловати Вандзю, котра спритно выхилилась.)

О с и п ѣ (до Максима)

А що, татуню: правда, що файна!

М а к с и м ѣ.

Дай Боже вытримати!

К о р д у л я .

Дуже насъ то тїшитъ, що вы намъ нынѣ не ѳдмовили свого благословенія.

М а к с и м ъ .

Правду сказавши булобъ ся и обѳишло безъ насъ, бо де намъ до такого паньства, панѣ свахо!

К о р д у л я .

(на боцѣ) Свахо? ахъ, Ёзусъ Марія!

(до Максима). Мы знова на тоє не дивились. Якъ тѳлько пѳзнали пана Юзефа, то и пристали, хотъ, правда, богато и зъ паньства набивало ся. (притыкає хустку до носа)

О л е н а .

Велика ласка, еймостуню, мы то знаємъ...

М а к с и м ъ (до Олены, сплюнувши)

Отъ лучше бысь мовчала, стара!

К о р д у л я (пѳднимає ся розсерджена; на боцѣ)

Боже мѳй, якї они простї! Якъ ту вытримати нынѣшнїй вечеръ — готова компромитація! Кобъ ся було хотъ тѳлько не просило! (притыкає хустку до носа.)

Сцена 4.

Попереднїй. — (Порожницкїй вѳгає зъ лѣвого боку зъ паньска убранный и зъ червонымъ носомъ, говорить скоро).

О с и п ъ .

Отъ и нашъ тато!

П о р о ж н и ц к ї й (лестно)

А що за щастє, всечестный суєдо! Не згордували нами! Дай вамъ Боже здоровля! (цѣлує ся зъ Максимомъ и подає руку Оленѣ) А якъ вы файно прибрались, панѣ матко?

Кордуля підчасъ розмовы Порожницького шепче зъ Вандзею часто прытикаючи хустку до носа.)

О л е н а.

Отъ якъ звычайно люде прості!

П о р о ж н и ц к і й (крикливо)

Що прості? А мы які, панѣ матко: криві?

О л е н а.

Та най Богъ боронить, але все не то, що мы...

П о р о ж н и ц к і й.

Всѣхъ насъ, панѣ матко, Богъ однакими сотворивъ, всѣмъ намъ давъ однакѣ головы, руки, ноги — навѣть носы.

(Олена поглядає на нѣсь Порожницького и нѣсь Максима)

П о р о ж н и ц к і й (продовжаючи)

А рѣжнимось хиба тымъ, що одні ходимо въ сурдутахъ, другі въ сукманахъ.

М а к с и м ѣ.

Та оно и о тоє йде.

П о р о ж н и ц к і й (скоро)

Але оно вже такъ иде одъ початку свѣта. Прошу васъ, вже перші люде такъ ходили...

Вандзя (соромливо дивлячись на образъ)

Алежъ, татунцю! перші люде не мали одѣня...

П о р о ж н и ц к і й.

Такъ! Перші люде ще нѣ, бо були въ раю тепленькѣмъ...

В а н д з я (якъ выше)

Въ прочѣмъ для кого мали строитись, було ихъ лишъ двоє...

Порожницькій.

Такъ, такъ! Але якъ вийшли зъ раю, було ихъ вже бѣльше. И щобы одно другому подобалось, почали строятись. И видите, вже тогды люде не строились одинако, бо одні ходили въ листю лопуховѣмъ, другі въ гарбузовѣмъ.

О л е н а.

Що то єгомость не придумаютъ!

Порожницькій.

Такъ, такъ! ей-Богу, зъ тихъ, що въ лопуховѣмъ ходили, вийшли паны; що въ гарбузовѣмъ, — хлопцы.

М а к с и м ъ.

А видите, такѣй на мое вийшло!

Порожницькій.

Нѣ, не вийшло! бо такъ добре я нынѣ могу убраться въ лопухъ, хочю сказати кожухъ, якъ и вы въ сурдуть...

О л е н а.

Правду єгомость кажуть. Кѣлько я разѣвъ казала до свого старого: Максимцю! е, хвала Богу, зъ ѣдки, ану приберись и ты въ такій сурдутьик...

М а к с и м ъ (якъ опареный)

Чи ты здурѣла, стара? (Кордуля зрываєсь зъ досадою)

Порожницькій (дуже смѣє ся)

Добре! дуже добре!

(Порожницькій, Максимъ, Олена, Осипъ, скупляють ся на право и шепчуть зъ собою живо пѣдчасъ слѣдуючої розмовы. Максимъ часто вдивляє ся въ Кордулю.)

К о р д у л я (до Вандзѣ; обѣ на лѣвѣмъ боцѣ сцены)

То чиста компромитація!

В а н д з я.

Яка, мамунцю?

К о р д у л я.

Ще ся пытаєшь? Збйдуть ся паньство економовство Пшеспльонтальсци, паньство стаєньство Пшекренціци, ржондца Холевиньскій, писарь Подешвиньскій, комисарь Пѳдпанковскій — словомъ сама аристокрація, — а ту такій хлопъ Простогубъ межи нами.. Боже мѳй, якъ ту вытримати! — Абы ся було хоть тѳлько не просило!

В а н д з я.

То правда, мамунцю, але щожъ робити — вже пропало!

К о р д у л я.

То мене власне добиває.

В а н д з я (потѳшаючи)

А въ прочѳмъ, тажъ они и такъ знають, хто Юзефъ родомъ. Най но ѳнъ оженить ся, побачуть все, якъ я его обтешу и обгигблюю. Не буде ѳнъ Простогубъ, але Простогембекій называтись. Не журѳтъ ся, мамунцю!

К о р д у л я.

Та я тымъ не журю ся. Я знаю твоѳй розумъ, знаю, що родинѳ сорому не зробишь. Але якъ нынѳ сѳ заручины перебути? (по лѳвѳй чути кроки) О вже хтось надходить — може Пшеспльонтальсци? ахъ, якъ они ихъ ту застануть! Боже мѳй, ажъ млѳсно менѳ робить ся! (голоснѳй кроки дають ся чути на лѳво) Треба якось радити! (голосно) Ахъ, ахъ! млѳсно менѳ (тримає хустку коло носа и неначе млѳє.)

В с ѳ (живо)

Що ту стало ся?

Порожницкій.

Кордулько, що тобѣ душко?

Вандзя.

Не добре мамунци зробило ся.

Кордуля (до Порожницкого и Вандзѣ)

Выведѣть мене трошки до сипяльного покою... Ахъ, ахъ! (до Максима и Олены) Перепрашаю паньство, то заразъ перейде... Ахъ, ахъ! (Порожницкій и Вандзя выводятъ Кордулю въ лѣвій дверѣ.)

Сцена 5.

(Максимъ, Олена, Осипъ)

Осипъ.

Що мамунци стало ся?

Максимъ.

Отъ паньскій химеры, — нѣчо ббльше.

Олена (зъ чутемъ)

О я знаю, що їй є.

Максимъ.

Та не знати що?

Осипъ (цѣкаво)

Що таке, мамуню?

Олена.

Уроки! певно уроки!

Максимъ.

Хиба бдѣ тебе!

Олена.

Таки бдѣ тебе, Максиме. Що правда, то правда.

Максимъ (зъ негодованемъ)

Збожевольла стара?

О л е н а.

Ты въ ню у одно дививъ ся тай дививъ. Я все съ-
паю, ты не бачишь. Я знала, що таке буде. Кобы хотъ
кому було угля скинути. Побѣжу сама (хоче ити)

О с и п ь (задержуе ю)

Чекайте, мамуню, не выпадае!

М а к с и м ь.

Пусти, най бѣжитъ! Можете обое напитись
опѣсля...

Сцена 6.

Попередній. — (Порожницкій, за нимъ и Вандзя зъ лѣвою)

П о р о ж н и ц к і й (наче засумованый)

А то бодай Богъ боронивъ! Скоилось власне въ
такій день...

О л е н а.

Можебъ угля скинути?

П о р о ж н и ц к і й.

Не поможе, панѣ матко. Моя панѣ часто западае
на невральію.

О л е н а (тихше до Максима)

Видишь, Максиме, я не казала?

М а к с и м ь.

Пекъ тобѣ, Олено! Ще прійдесь утѣкати зъ бден.
(Порожницкій щось живо оповѣдае старымъ, споглядаючи
бдѣ часу до часу на Вандзю.)

О с и п ь (до Вандзѣ на другомъ боцѣ сцены)

Що мамунци е?

В а н д з я (сумно)

О, мамунця дуже хорѣ.

О с и п ь.

А нещастє! Щожь имъ хибує?

В а н д з я (обтираючи очи хусткою)

Невральгія — о то дуже небезпечна слабѣсть!

О с и п ь.

Горенькожь мое! Щожь мы теперь вдѣмъ?

В а н д з я.

Якъ потребає довше, то хйба гостѣ перепросити
и на иншій день заручини ѳдложити.

О с и п ь.

О, я-бъ не переживъ того! ледво що нынѣшного
дочекавъ ся, та тата звабивъ.

В а н д з я (все зъ миною сумною)

И я-бъ того не пережила, але щожь робити?
(за сценою чути стонъ Кордуль) О чуєшь? Боже мѳй! Боже
мѳй! (спѣшитъ на лѣво, пѳделухує и вертаєсь)

М а к с и м ь.

А чомужь хто не пѳйде до свахи?

П о р о ж н и ц к і й.

То не поможе! Є тамъ комисарь Пѳдпанковскій
коло неи, ѳнъ розумѣє ся трохи на медицинѣ. Я самъ
часто западаю на замороку, такъ, що не знаю де всхѳдъ
де захѳдъ сонця, а ѳнъ мене завсѣгды заведе до дому.

О л е н а.

Лепскій панъ! Дай му Боже здоровля!

(група шепче дальше)

О с и п ь (до Вандзѣ)

А зъ чого то мамунця дѳстали? Такі були здорові!

В а н д з я (скубаючи хустку)

Завсѣгда зъ того самого...

О с и п ь.

Зъ чогожь, панно Вандзю?

В а н д з я.

Боюсь навѣть сказати!

О с и п ь.

Менѣ, панно Вандзю? Такъ мало маєте довѣрія?

В а н д з я.

Боюсь, бо прогнѣваєтесь на мене.

О с и п ь (горячо)

Я на васъ? За нѣчо въ свѣтъ, панно Вандзю
(цѣлує ю въ руку)

В а н д з я (одповѣдає наче шепотомъ, часто дотыкаючись головою
и лицемъ лица Осипа)

Они ей - Богу тому невиннѣй. Мають вже таку
натуру...

О с и п ь.

Яку, панно Вандзю?

В а н д з я (спускає очи и скубає хустку)

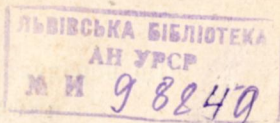
Таку, — тѣлько не гнѣвайсь на мене, голубчику,
я бы не пережила того! — таку, що якъ зачують въ
покою сопухъ сукманы або кожуха, заразъ дѣстають
удары въ голову, спазмы, невральгію. Они навѣть до
кухнѣ не выходять нѣколи. Разъ неоглядно зайшли, за-
стали побережника, то мѣсяць ѳдлежали. Таку вже
мають деликатну натуру...

О с и п ь (сумно)

То я всему тому виненъ!

В а н д з я.

Ты не виненъ, голубчику, бо ты не знавъ обѣ
тѣмъ. Мы зле зробили, що тобѣ того не сказали напе-

редь. Мы гадали, що увійде разь, въ прочьмь думали, що на такій день, таке свято родинне, де тілько буде гостей, родичь.. уберуть ся инакше (скоро) Тблько, голубчику, не гнйвайтесь, прошу Вась!

О с и п ь.

Алежь панно Вандзю!

(За сценою чути голоснйшій стонь Кордуль)

В а н д з я (въ розпуцѣ)

Розпука ей-Богу! А ту що хвиля гостѣ стануть сходити ся.

О с и п ь.

Що ту робити? що ту робити?

В а н д з я.

Все пропало: мое житє, мое щастє, моя доля!

О с и п ь.

Не говорѣть такь, панно Вандечко, не приводѣть хоть вы до розпуки... (цѣлує ю въ руку)

В а н д з я.

Ахь, я нещаслива! нещаслива!

О с и п ь.

Що ту робити? Якь ту порадити? Кобы хоть Подпанковскій прійшовь, можебь що порадивь...

В а н д з я.

Та онь порадивь, але хто знає, чи буде що зь того.

О с и п ь (утѣшно)

Що порадивь, панно Вандзю? Кажѣть хутко!

В а н д з я (несмѣло — скубаючи хустку)

Онь радивь, щобь тато и мама пйшли перебраться, закимь гостѣ зйдуть ся.

О с и п ь.

А то поможе?

В а н д з я.

Заразъ, казавъ, лекше стане.

О с и п ь.

(утѣшно) То добре! (сумно) Але що, на передмѣсте далеко, — закимъ вернуть, буде за пѣзно. А може пѣйдуть, та не вернуть бѣльше... Я знаю тата...

В а н д з я.

Єслибъ лише схотѣли, то не потребовалибъ и до дому вертати. Моглибы и у насъ перебрати ся.

О с и п ь.

Якъ то, панно Вандечко?

В а н д з я.

Тато моглибъ ся убрати въ одѣне татунця, а мама въ одѣне мамунцѣ. У насъ и такъ богато лежить дурно.

О с и п ь (втѣшно)

Дуже добре, єй-Богу!

В а н д з я (несмѣло)

Але чи тато схотять?

О с и п ь.

(утѣшно) Чому нѣ? (сумно) А може и не схотять!...

(за сценою чути болѣсный стонъ Кордуль)

В а н д з я.

Ахъ Боже, ще мамунця умруть!

О с и п ь (наче задумавшись)

Мусять схотѣти, тажъ ту иде о жите наше и ихъ....

Максимъ.

А чомужь хто не пбйде до свахи подивитись. Пбйди хоть ты, Олено, коли молодй розженихались. Вь самь чась vybrались, коли мама хора. Пбйди, Олено, може дбйстно треба угля скинути. Пекь ти, Осина! не мало кого вчепити ся, та свахи...

Порожницкй (зглядаєсь на Вандзю, а коли тая головою кивнула, зриваєсь)

Пбйду я дбйстно подивитись, бо щось на правду заносить ся. Богь бы заступивь та сохранивь! Перепрашаю вась, честнй сусьды.

Максимъ.

Идьтть же, идьтть. А якь треба, то й до аптики побьжимо.

(Порожницкй и Вандзя виходять на льво)

Сцена 6.

(Максимъ. Осипъ. Олена.)

Бьдна еймость! Не мало на кого звалити ся та на ню!

Максимъ.

Та бо то дбйстно фрасунокь. Що лише була така здорова. Иги! счезни!

Осипъ (приступаючи до мамы — зь тиха)

То все через тата.

Олена (живо)

А я не казала? Видишь, Максиме? (до Осипа) Уроки, правда? Та бо то якь вытрьщить очи, и здоровбй бы зашкодило, не то такбй деликатнбй...

Максимъ.

Цурь на вась! Вже чоловькови и дивити ся годь по християньски. Оть лучше забираймось зь бдси.

(иде и підслухує на лѣво) А може й справдѣ? Иги! бодай и не снило ся! Богъ зна, якъ на тыхъ панбѣхъ дивити ся!

О л е н а (до Осипа)

Можебъ взяти трошки татового волося, тай підкурити?...

О с и п ъ.

Е, що иншого бы зробити!

О л е н а.

Що бы таке, сыночку? Може казала що панночка?

О с и п ъ.

Я вамъ скажу, мамуню. Она привычна все въ покояхъ межи панами. А якъ зачує кожухъ або сукману, заразь розхорѣсь. Така деликатна, бачите, натура.

О л е н а.

А старый якъ бы навмысне взявъ нынѣ сукману. Правду кажешь, сыноньку, трошка чути (наднюхує старого). А, а! такбй добре чути... О, нещаслива годинонька!

М а к с и м ъ (гнѣвно)

Що таке?

О л е н а.

Десь не мавъ въ що убрати ся та въ сукману, ще й нову до того!

М а к с и м ъ.

А въ щожъ було убрати ся?

О л е н а.

Она до того не навыкла...

О с и п ъ.

Тай бй зашкодило...

М а к с и м ъ.

Зъ розуму посходили, чи що таке! Сукмана ъй зашкодила!?

О л е н а.

Но возьми та понюхай! (Максимъ нюхає) А що, чувшь!

М а к с и м ъ.

Нѣчо҃гѣсенько.

О с и п ъ.

О, чому нѣ?

М а к с и м ъ.

Якъ такъ, то забираймо ноги на плечѣ тай ходѣмъ. На що мае моя сукмана кому шкодити!

О с и п ъ.

Такъ найлучше! Якъ пойдете, згрызе ся еще гѣрше... Она такъ тѣшила, що вы прійшли..

О л е н а.

О, дуже була рада! Лепска єймость, дай ъй Боже здоровля.

М а к с и м ъ.

Иги! щезай бѣдо! Лишиться зле, ити — ще гѣрше.

О с и п ъ.

Отъ идѣтъ тай переберѣтъ ся.

О л е н а.

Добре кажешь, сыночку. Иди Максиме та переберешь ся.

М а к с и м ъ.

Та де? до дому? „Сѣмъ миль пѣшки за кусочокъ кишки.“

О с и п ъ.

Не конче до дому. Можете и ту перебраться.

М а к с и м ъ (чимъ разъ лютѣше)

Де?

О с и п ъ.

А у пана лѣсничого одѣжь. Має всѣлякои богато.

М а к с и м ъ.

Тфу! чи чувъ хто таке? Ходи, стара, до хаты (забираєсь до одходу.)

(За сценовъ на лѣво чути гамбръ и стоиць чимъ разъ дужшій.)

Сцена 7.

Попередній. — Подпанковскій (выпадає зъ лѣвого)

П о д п а н к о в с к і й (старый подпанокъ услужный, ласый, говоритъ скоро.)

Оцту, оцту! Нема ту оцту? (нѣбы ажъ теперъ спостерѣть Максима) А якъ ся маєте, кумцю? А кудыжь вы злагодили ся?

М а к с и м ъ.

Отъ идемо, обѣйде ся безъ насъ.

П о д п а н к о в с к і й.

Такъ найлучше... Наварили тобѣ, теперъ йдуть собѣ.

М а к с и м ъ.

А щожъ зробимо?

П о д п а н к о в с к і й.

Лишѣть ся, куме, на Бога лишѣть ся, бо одповѣсте за душу.

М а к с и м ъ.

А бодай ся то не сніло нѣкому!

П о д п а н к о в с к і й.

Послушайте мене, кумцю, разъ! Вы менѣ не вѣрите, я знаю. Але якъ свѣй и вашъ гоноръ шаную, побачите небаромъ. Отъ и вчора говоривъ я зъ маршалкомъ, говоривъ, якъ свѣй и вашъ гоноръ шаную — були разомъ на пивѣ у Гершка. Дуже тѣшивъ ся вашимъ сыномъ, дуже тѣшивъ ся, що такій розумный. Обѣцявъ ему нынѣ-завтра дати посаду въ радѣ повѣтовѣй. (до Осипа скоро) Пане

Юзефе! гратулюю. посаду вже якбы мали въ кешени,— якъ свѣй и вашъ гоноръ шаную!

О с и п ь (радѣстно)

Сердечно дякую (подає ему руку)

О л е н а.

Дай вамъ Боже, паноньку, що самі собѣ въ Бога желаете...

М а к с и м ь.

Почкайте, не дякуйте ще, бо хто знає: обѣцяє панъ кожухъ, та лишъ слово тепле..

П о д п а н к о в с к і й (не дає ему скѣичити)

Знаю, знаю, що вы менѣ не вѣрите, але побачимо, — о, побачимо, якъ свѣй и вашъ гоноръ шаную. Тожь послушайте и теперъ мене, кумцю. Таке нещасте дома, въ такій день, що хвиля пѣчнуть ся гостѣ сходити. Она не прійде до себе инакше. (просячи) Переберѣтъ ся, кумцю (показуючи на право и обѣймаючи Максима) отъ тутъ, кумцю, отъ тутъ. минутку лише, минутку! (посуває его до правыхъ дверей) Мы тутъ тымчасомъ закадимо оцтомъ и перцѣмъ, — скоренькожь, кумцю, скоренько!

М а к с и м ь (вырываючись)

Тфу, щезай, що они зъ мене роблять?

П о д п а н к о в с к і й.

Видите, то конечно. Нѣчо злого въ тѣмъ, нѣчо гѣсенько, якъ свѣй и вашъ гоноръ шаную.

О л е н а.

Идижь, идижь Максимцю, коли егомость такъ красенько просятъ (тручає его до дверей на право.)

М а к с и м ь.

Вже й тобѣ, стара, завадила сукмана?

П о д п а н к о в с к і й.

Я вже бачу, що вамъ мушу цѣлу справу розказати. Видите, до нынѣ того нѣхто не знавъ, нѣхто — якъ свѣй

и вашъ гоноръ шаную. Она, бачите, зъ високого роду, родичѣ мали ю лише одну и, страхъ, якъ они тряслись надъ нею, навѣтъ, бачите, на двѣрь не выпускали нѣколи зъ покою. Ажъ разъ, бачите, якое не доглянули, она выбѣгла на двѣрь, а ту якъ на нещасте выскакує зъ оборо величезный баранъ и перевернувъ ю рогами. Дитина дѣстає спазмы, конвульси, исторіи. Одъ того часу, коли лише побачить барана, або шкѣру зъ него, або лишь оденъ волосокъ зъ него, дѣстає такі напады, — якъ свѣй и вашъ гоноръ шаную!...

Порожницкій (за сценою)

Пане комисарь! скоренько оцту!

Подпанковскій

(посуваючи Максима чимъ разъ ближе до правыхъ дверей)

О вже! видите? видите?

Сцена 8.

Попередній. (Порожницкій вѣтає зъ лѣвои)

Порожницкій.

Скоренько, пане комисарь, скоренько на раны Христовѣй (шепче Подпанковскому) Уже йдуть гостѣ, вже йдуть!

Подпанковскій.

Чуєте? чуєте? Хотите мати на совѣсти?

(Порожницкій и Подпанковскій высувають Максима и Олену въ правѣй дверѣ. Въ той хвили отвирають ся головнѣй дверѣ и входятъ: Пшепльонтальска, Пшекренцѣцка, а за ними: Пшепльонтальскій, Пшекренцѣцкій, такъ, що дамы и мужчины добачають еще Подпанковского и Порожницкого высуваючихъ Максима и Олену на право. Подпанковскій зникає такожь на право, Порожницкій за нимъ. Все дѣє ся дуже живо.)

Сцена 9.

Осипъ (усунувшись сумно въ кутъ), дальше Пшепльонтальска, Пшекренцѣцка, Пшепльонтальскій, Пшекренцѣцкій (всѣ, якъ звычайно подпанки, дуже пересадно востровнѣй и гордѣй.)

Пшепльонтальска (вѣючи ся вахляромъ)
Ахъ якій сопухъ!

Пшекренцѣцка (вѣючи ся вахляромъ.)
Яка задуха!

(Вѣючи ся вахлярами шепчуть до себе и смѣють ся споглядаючи на право часто)

Пшепльонтальскій
(до Пшекренцѣцкого: — потягаючи его и показуючи на право)
Бачили? То они були, Простогубы! Якъ си чтеры волы жиче!

Пшекренцѣцкій.
Певно умовляли ся, кѣлько старый сыпне за суману.

Пшепльонтальскій.
На кождый случай Ферстеръ робить золотый интересъ... якъ си чтеры волы жиче!

Пшекренцѣцкій.
О штудеръ! штудеръ!

Пшепльонтальска.
Але они сюда не прійдуть?

Пшекренцѣцка.
Алежь моя панѣ, то булабы разъ исторія! Я бы сей часъ зѣмляла!

Пшепльонтальска.
И я бы не вытримала! Не пѣйте, яка я на тоє дражлива.

Сцена 10.

Попередній. — Порожницкій выбѣгає зъ правого боку затираючи руки)

Порожницкій.
Ребенокъ найнижшій вседостойного паньства и моихъ ласкавыхъ гостей (цѣлує въ руку дамы дуже церемоніяльно, панамъ подає руку.) — (Побачивши Осипа) Маю честь

представити всечестнымъ панямъ и панамъ мого будучого зятя пана Юзефа...

(Осипъ кланяєсь на веѣ стороны низенько)

Пшепльонтальска (до Пшекренцѣцкои)
„Панъ Юзефъ“ каже.

Пшепльонтальска.

А на друге имя?

Пшекренцѣцка (смѣючися)

Умысно промовчує, бо страшно хлопске: якеєь
Простозубъ чи Кривоносъ... (Обѣ дамы хихочуть ся. Осипъ
приставляє крѣсла)

Пшепльонтальскій (до Порожницкого — бючи его
приятно въ рамя)

Но, угода скѣнчена?

Порожницкій.

Зъ кимъ?

Пшепльонтальскій.

А зъ тымъ сукманникомъ довгоризымъ, многонадѣйнымъ сватомъ Простогубомъ. Я его ту бачивъ
(показує на право)

Порожницкій (вышираючися)

То побережникъ бувъ...

Пшепльонтальскій.

А менѣ здалось, що ѓнъ.

Порожницкій.

Але де! Они-жь прецѣнь по шляхоцки ходять...
Побачите! Го, го, пане! инакше я бы бувъ не приставъ!
(ѓдходить и бавить дамы)

Пшепльонтальскій (до надходячого Осипа)

Вѣншую пане Юзефе, вѣншую! (подає ему руку
и сильно трясє)

Пшекренцѣцкій (надѣгаючи)

И я! и я! (подає руку)

Пшепльонтальскій (приятно бючи его въ рамя)
Но пане Юзефе, одъ нынѣ вы нашъ вже!

Пшекренцѣцкій.

О нашъ, нашъ... наша компанія!

Пшепльонтальскій (зъ горда)

О, наша шляхта радо васъ повитае.

Пшекренцѣцкій.

Только мусите „инсталяцію“ справити. Що треба,
то треба!

Осипъ (покорно)

Якъ паньство такъ ласкаві, то...

Пшепльонтальскій.

Що ласкаві? То нашъ обовязокъ. Якъ ще зоста-
нете касіеромъ, тогдѣ, якъ то кажуть, рувны зъ рув-
нымъ: нѣчо вже насъ не буде дѣлити!

Пшекренцѣцкій.

Алежъ бо собѣ и погуляемъ, якъ за круля Саса.

Пшепльонтальскій (унесеный)

Побачите, що нема житя, якъ зъ шляхтою... Якъ
си чтеры волы жиче!

Сцена II.

Попередній. — (Кордуля и Вандзя виходять зъ лѣвои)

Пшепльонтальска и Пшекренцѣцка (идуть церемо-
ніально витатись зъ Кордулею) Наше поважане!

Пшепльонтальскій и Пшекренцѣцкій (крикливо)

Найнижшій, найнижшій, цѣлуемо стопки ласкавои
Добродѣйки, нашої панѣ и господинѣ дому!

Пшепльонтальска и Пшекренцѣцка

(до Вандзѣ одна по другой)

Пріймѣть нашій найщирѣйшій бажаня, панно
Вандзю!

Пшепльонтальскій и Пшекренцѣцкій (крикливо)

И нашій! и нашій!

Кордуля (до мужа тихцемъ)

Може ту покадити трошка?

Порожницкій (тихцемъ)

За пѣзно, серденько! за пѣзно! Може не зачуютъ!

Пшепльонтальска (до Пшекренцѣцкого обдѣйшовши,
наче проходомъ на бѣкъ)

Видите, яка зѣритована!

Пшекренцѣцка.

О страшно змальтретована!

Пшепльонтальска.

Є бо чого! Выдавати доньку за хлопа...

Пшекренцѣцка.

Єзусъ Марія, я-бъ того нѣколи не вчинила. Моя панѣ, де гоноръ? Жалую дѣйстно, що ту прійшла.

Пшепльонтальска.

Алежь бо й кажуть, Ферстеръ задовжений по уха.

Пшекренцѣцка,

Ну, и що зъ того? Моя панѣ, чижь маю вже тому доньку и гоноръ топити?

Пшепльонтальска.

Слушно, дуже слушно, панѣ стабна! гоноръ передъ всѣмъ...

Порожницкій (поважно)

Прошу паньства, усядьте ласкаво, розгостѣть ся и будьте свѣдками великого родинного свята, бо нынѣ, нынѣ... (перерывае зглядаючись на право, де чути голосъ Подпанковского: Чудесно, чудесно панѣ матко, якъ свѣй и вашъ гоноръ шаную)

Пшекренцѣцкій (до Пшепльонтальского)

Що то? бнѣ на сухо хоче тую справу збути?

Пшепльонтальскій.

А! не знаєте Ферстера? Що тѣлько Абрамко за-точивъ двѣ бочки...

Пшекренцѣцкій.

Цѣкавый я, на чіе конто!

Сцена 12.

Попереднїй. — Подпанковскій. Олена. Максимъ. (Подпанковскій зиркнувъ зъ лѣвыхъ дверей самъ, опосля выходитъ и подае руку выходячѣй за нимъ Оленѣ, перебранѣй буцѣмъ по паньски въ нескладне вельми одѣне. За ними выходитъ Максимъ въ коротенькихъ вузкихъ сподняхъ и куценькомъ фракѣ або сурдутѣ (все чорне), въ своѣй кучмѣ на головѣ и зъ костуромъ въ рукахъ. Костюмъ комичный)

Подпанковскій.

За позволенемъ, паньство господарство, бо и мы мусимо бути при тѣмъ важнѣмъ актѣ. (вывѣвши Олену представляе) Маю честь представити: панѣ родичка нашего молодого... а се (обертаючись показуе за поступающимъ за ними Максимомъ — скоро на боцѣ) Ёзусъ Марія, ѣнъ безъ камизельки! (до Максима зъ тиха) Кумцю! защепѣтъ фракъ, защепѣтъ фракъ, змилуйте ся, такъ! такъ! (потягаючи его на передъ) а се: честный и дорогій нашъ сусѣдъ, родичъ пана молодого!

(Олена стоитъ непорадна въ серединѣ, призираючись собѣ. — Максимъ стуляе одною рукою фракъ, другою обертае костуръ. — Пшепльонтальска и Пшекренцѣцка бухають голоснымъ смѣхомъ и притыкають хустки до усть.)

Пшепльонтальскій (до Пшекренцѣцкого)

А то прибравъ его, най го дундеръ свисне!

(Оба дусеятъ ся зъ смѣху.)

Подпанковскій (лестно до Кордуль съ тиха)

Удало ся намъ! прекрасно, пречудесно! (зъ радости затирае руки)

Кордуля (мѣнячи ся зъ гнѣву)

Алежъ на раны Христовѣ, якъ вы ихъ убрали?

Подпанковскій (якъ выше)

Не було въ що иншого; взявъ, що було пѣдъ рукою, вѣдай зъ Юзя чи зъ Казя, менше зъ тымъ. Нѣчо, нѣчо, ласкава панѣ! Увѣйде, увѣйде! (обтирае пѣтъ зъ чола)

Максимъ (пѣдступаючи до сына иронично)

А що, сыну, якъ тобѣ подобаю ся въ сѣмъ шпен-
церуку зъ хвостиками?

(О сипъ сумный мовчить)

Максимъ.

А мати якъ тобѣ сподобала ся въ тыхъ торбинкахъ,
зъ стяжками? Красше мы сыну тебе убрали молодого,
якъ ты насъ старыхъ. Спаси-Богъ, сыну, хоть за те!

(Осипъ зъ жалемъ)

Татуню! Татуню!

Максимъ (серіозно)

О паничику! не такъ бы я (показуючи костуръ) тебе
убравъ, якбы не насердница та уроки тои ёймость.
(обертаєсь до Олены)

Пшепльонтальска и Пшекренцѣцка (обѣ кри-
кливо)

Єзусъ Марія!

Кордуля.

Ахъ! (кидаєсь на фотель и заслонює ся руками)

Вандзя.

Охъ! (кидаєсь коло мамы на фотель)

Порожницкій и Подпанковскій (разомъ)

Алежь сусѣдо! кумцю!

Максимъ.

Кумай не кумай, а се лишь роздумай: заклипи вы
зъ хлопа разъ, другій разъ не гараздъ. Най вамъ Богъ
не памятає! (до Олены) Ходи, стара, чей по сѣмъ не за-
багнесь тобѣ бѣльше паньства

Олена.

Ходи, Максимцю, ходи! (обое забирають ся до бѣходу)

Подпанковскій (гнѣвно)

Масти Федя медомъ, а Федь завше Федьомъ!

Порожницкій.

Правду кажете, пане комисарь!

О сипъ (по короткій борбѣ зъ собою)

Чекайте, татуню, и я йду зъ вами!

(Шпешльонтальска и Пшекренцька бухають голоснымъ смѣхомъ)

Подпанковскій.

Алежь, пане Юзефе, и вы насъ покидаете? Що я маршалкови скажу?

Осипъ (иронично)

Скажете: Масти Федя медомъ — а Федь завше Федьомъ!

Кордуля.

Ахъ! выведѣтъ мене зъ ѳдси!

Вандзя (до Осипа)

Облудный! Вѣ, тебе сукмана бѳльше значить чимъ я?

(Максимъ и Олена стають здивовані при головныхъ дверѣхъ)

Осипъ (до Вандзѣ)

Такъ, такъ! Ажь теперь я пѳзнаю, кѳлько та сукмана варта, колимы ю зъ ласки вашои такъ тяжко обидивъ. Краснй вашй очи, панно Вандзю, але красша ще тая сукмана, що мене выживила, выховала, на людей вывела а теперь и поблагословити мала, та спаси-Бѳгъ вамъ, що не поблагословила. (пѳднесенымъ голосомъ — горячо) И сукмана мае свѳй гоноръ, моя пань! бѳльшй ще може якъ ваш куцый фракъ, що кождому готовъ служити та хвостиками завивати. (поступае до Максима и цѳлуе го въ руку) Татуню! не гнѣвайтесь на мене! Я тяжко прогрѣшивъ проти васъ, за то и ѳдпокутую, якъ самй схочете. (до всѣхъ) Працайте, панно Вандзю! Працайте паньство!

Максимъ (цѳлующи Осипа)

Теперь я бачу, Осипе, що ты мѳй сынъ, моя кровь и душа. Ходи, дитино, знайдуть ся, що попри паньскій сурдуть и сукману пошанують! Оставайте здоровй!

(Максимъ, Олена, Осипъ идутъ въ головнй дверѣ)

Подпанковскій (до зажуреного Порожницкого)

Не журѣтъ ся, кумцю! Хлопъ хлопомъ, а вы якъ були паномъ такъ и будете!

Порожницкій.

То правда! (шкробаючись въ голову) Але що я завтра Абрамкови скажу, якъ прйде по грошъ?

ЗАВѢСА СПАДАЄ.

1991

H-98 849

